

Melkein mestareita

Top Shelfin uusi englanninkielinen sarjakuva ei koreile grafiikalla

Harri Römpötti

Viime vuosina Amerikkaan on syntynyt sarjakuvan aluskasvusto, jota on vaikea seurata ulkopuolelta. Fantagraphicsin pienempien kustantajien tuotteita myös jaellaan pienemmin, esimerkiksi Suomeen ei juuri ollenkaan.

Ainakin Top Shelfin albumeista voi katsastaa englanninkielisen sarjakuvan tulevaisuutta. Ja se näyttää aika hyvältä ainakin taiteellisesti. Angoulemessa Top Shelfin puuhamiehet valikoivat tuotannostaan kitaran parhaimmista.

Viime vuosina monet nuoret tekijät ovat ottaneet termin graafinen romaani vakavasti. Amerikassahan kaikkia albumimuotoisia sanotaan sellaisiksi, vaikka ne olisivat lyhyiden tarinoiden kokoelmia. Useimmat normaalit albumitkin muistuttavat lukukokemuksina novelleja.

Mutta ei Alex Robinsonin Box Office Poison. Top Shelfin yhdessä lippulaivassa on noin 600 sivua. Ja koolla on tällä kertaa väliä. Robinson on käyttänyt esikoisteoksensa laajan tilan hyvin. Tarina on kiinteä, runsas ja vivahteikas.

Henkilöitä on paljon. Keskeinen on Sherman, joka muuttaa yhteisöasuntoon, jossa asuu pariskunta Jane ja Stephen. Sherman solmii suhteen Dorothyyn kanssa. Heidän parisuhteensa on yksi Box Office Poisonin koossapitävä punainen lanka.

Siinä mielessä Box Office Poison on Dylan Horrocksin Hicksvillen sukulaisteos, että sekin kertoo osittain sarjakuvien maailmasta. Sherman haaveilee kirjailijan urasta, mutta hänen paras kaverinsa Ed piirtää sarjakuvia. Samoin Jane. Ed menee assistentiksi vanhalle ja kärtyisälle supersankaripiirtäjälle Irving Flavorille.

Näiden kolmen kautta Robinson kattaa ison osan amerikkalaisesta sarjakuvasta Flavorin edustamasta valtavirrasta Janen riippumattomaan taidettyliin. Edin tyyli on siinä välissä. Hän tahtoo piirtää tieteisfantasiaa, mutta haluaa taiteellisen vapauden.

Robinson ei anna armoa sarjakuvafriikeille – nössöille, jotka vaah toavat pitkiin kalsareihin sonnustautuneista sankareista. Mutta pilkallinen hän ei ole. Box Office Poisonista voi katsoa kuvan amerikkalaisen sarjakuvan nykyisestä mielentilasta.

Mutta opus olisi kovin sisäänpäin lämpiävä, jos se kertoisi vain sarjakuvan maailmasta. Sen ydin on toisaalla, ihmissuhteissa ja nuorten aikuisten elämästä huonoissa hantihommissa ja suurissa toiveissa. Tyyllilaji on realismi. Äkkiseltään moinen kuulostaa tylsältä ja sarjakuvien ulkopuolella tavanomaiselta.

© Alex Robinson

© Scott Mills

Scott Millsin Big Clay Pott viehättää yksinkertaisuudellaan.

Mutta Robinson onnistuu, koska henkilöihahmot ovat eläviä ja tarinat koskettavia. Realismista huolimatta (tai ehkä sen ansiosta) tapahtumat ovat usein hauskoja. Tarina on kirjoitettu tavattoman taitavasti ja kerrottu erittäin etevästi.

Robinson käyttää sarjakuvakerrontaa ihailtavan nopeasti ja jopa kokeilevasti, mutta aina selkeästi. Esimerkiksi puhekuplilla hän kuvaa keskustelujen kulkua kiinnostavasti. Ne menevät usein päällekkäin, kuten ihmisten puhe luonnossakin. Keino muistuttaa Robert Altmanin tapaa käyttää päällekkäistä dialogia, jossa ei ole tarkoituskaan saada selvää kaikesta.

Piirtäjänä Robinson on tuskin mestari. Paremmiin hän kumminkin piirtää kuin vaikkapa Dylan Horrocks. Ja joka tapauksessa riittävän hyvin, jotta jälkeä on ilo lukea. Grafiikan koreilemattomuus onkin tyyppistä Top Shelfin taiteilijoille ja suurelle osalle nuoresta sarjakuvataiteilijoiden sukupolvesta.

Yleensä jälki ei ole yhtä tylsää kuin enimmäksä japanilaisessa mangassa, mutta pelkistämisen muistuttaa tavallaan sitä. Piirrosta on ikään kuin vain juuri tarpeeksi asian kertomiseen. Taloudellisuus lähestyy sarjakuvallista pikakirjoitusta. Se lenee tarpeenkin, jos tekee laajoja, "romaanimaisia", kokonaisuuksia. Menihän Robinsonilta kuusi vuotta Box Office Poisonin tekemiseen.

Tyylin niukkuuden vuoksi uusi amerikkalainen sarjakuva ei usein houkuta vilkaisulla. Mutta luettuna piirroksat toimivat joskus ihan eri tavalla. Esimerkiksi Scott Millsin piirroksat näyttävät ensi katsomalla aneemisilta, mutta hänen viivansa on itse asiassa aika hienostunutta.

Millsin Big Clay Pot on yksi Top Shelfin oudoimmista albumeista. Mills on itsekin Aasian harrastaja. Tarina sijoittuu Japanin Yayoi-käydelle, joka kesti noin 600 vuotta ennen ja jälkeen ajanlaskumme alun.

Siihen aikaan Japaniin tuli siirtolaisia muualta Aasiasta. Nuori tyttö Sun Kim seapuu Kyuushun saa-

relle. Hän on lähtenyt kotikylästään, koska ei ole enää sinne tervetullut ilmeisesti tavattoman kömpelyytensä vuoksi.

Kömpelyys aiheuttaa ongelmia, mutta niistä huolimatta Sun ystävyytyy vanhan Kokoron kanssa. Siitä ystävyydestä ja Sunin kasvamisesta Mills kertoo herkästi, melkein runollisesti. Tärkeä osuus tarinassa on Yayoi-kauden saviruukuilla, joiden tyyli ei ole kullimmalla arvostetuin historiassa, mutta viehättää Millsiä yksinkertaisuudellaan.

Yksinkertaisuudella viehättää myös Big Clay Pot. Sen lukaisee aika nopeasti, mutta kokemuksen antoisuuden huomaa oikeastaan vasta jälkikäteen. Ehkä erikoisinta albumissa on, että sivujen laidoissa on japaninkieliset käännökset.

Ilman Top Shelfin kaltaisia pyyteettömiä (bisnesihengen vastaisia) kustantajia moni sarjakuva jäisi täysin tuntemattomaksi. Britti Glen Dakin piirsi Abe-jutut jo suunnilleen vuosien 1984-94 välissä. Ne on koottu albumiin Wrong for all the Right Reasons.

Dakin on From Hellin piirtäneen Eddie Campbellin kaveri ja Abe Campbellin Alec-sarjojen eräänlainen esikuva. Dakin sekoittaa löyhästi itseensä perustuvaan Abe-hahmoonsa erilaisia aineksia omaperäisen huolettomasti.

Abella on varsinkin alussa sankarirooli Captain Oblivionina. Oblivionin hahmo parodioi supersankareita erittäin vivahteikkaasti. Kapteeni on yleensä hyvin epävarma oikeasta toimintatavasta ja päättyy siihen, että parasta on olla osallistumatta rikoksiin supervoimistaan huolimatta.

Dakin lienee ainoa, joka onnistuu käyttämään zeniläistä filosofiaa sankarimyytin kritiikkiin. Ja olemaan samalla hauska. Myöhemmin Oblivion jää melkein unohtuun ja Abe pohdiskelee maailmaa tajunnanvirtana.

Tajunnanvirtaa heijastaa Dakinin piirrostyylillä. Hän piirtää nopeasti töhryviivalla. Se on irtonaista, luontevaa ja yllättävän ilmaisevaa. Albumin loppupuolella Dakin piirtää "hienommin" ja ne jutut ovat usein jummia.

Itseironia pitää meiningin enimmäkseen tuoreena. Albumin parhaita paloja on Aben (Dakin) matka kertomus Suomen saaristosta talvella, turisiesonigin ulkopuolella. Sinne päähenkilö matkasi Muumien houkuttelemana. Dakinin pohdiskeleva tunnelmointia on kauneimmillaan.

Kaikki Top Shelfin taiteilijakaan eivät toki piirrä pelkistetysti. Brian Biggs ja tekijäpari Jason Hall ja Matt Kindt edustavat I lergin perillisiä, ranskalaisbelgialaista selkeän viivan koulukuntaa, joka ei ole koskaan oikein ottanut tulla Yhdysvalloissa.

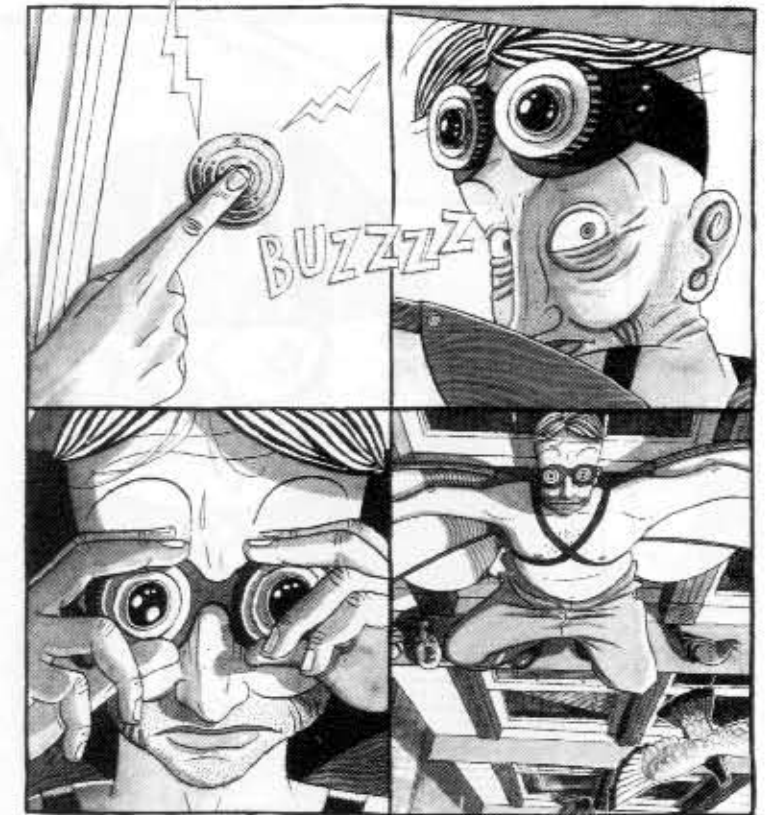

© Glenn Dakin

Yksikään näistä taiteilijoista ei oikeastaan edusta samaa tyyliä kuin Top Shelfin (kai) tunnetuimmat taiteilijat Tom Hart ja James Kochalka tai Goodbye Chunky Ricella pieneksi tähdeksi ponnahtanut Craig Thompson.

Silti Top Shelfin julkaisulla näyttää olevan omalla tavallaan yhtenäinen ilme. Ne kaikki vaativat kunnon lukemisen ennen kuin niiden viehätys sen voi päätellä. Se, ettei ostopäätös synny helposti ensi vilkaisulla, ei helpottane albumien myyntiä. Sääli. Kustantamo saattaa olla matkalla kohti yhtä sarjakuvan historian kunniaikkainta konkurssia. ■

© Brian Biggs

Brian Biggsin Dear Julia tulvii alakuloa.

Biggsin Dear Julia on Top Shelfin näteimpiä helmiä. Tekstinä kulkee päähenkilö Boydin kirje Julialle, ilmeisesti kadotetulle rakastetulle. Albumi on surrealistisävyinen kertomus yksinäisyyden sekoittamasta miehestä, joka uskoo osaavansa lentää.

Tunnelma on sen ydin. Sävy on alakuloinen ja runollinen. Biggs on epäilemättä Top Shelfin etevin piirtäjä. Hän tienaa tietävästi leipänsä kuvittajana. Julia on hänen ensimmäinen täysmittainen (noin sata sivuinen) albuminsa. Se ja Box Office Poison ovat viime vuosien lupaavimpia esikoissarjakuvia.

Mutta ei Top Shelfikään ole erehtymätön. Kustantamon herrat olivat kovin tohkeissaan Jason Hallin kirjoittamasta ja Matt Kindtin piirtämistä tuotoksista. Lehden mittainen Mephisto and the Empty Box on kiinnostava, mutta Pistolwhip-albumi tuskastuttava lukukokemus.

Herrat lienevät ylen ihastuneita eurooppalaiseen taidesarjakuvaan. He ovat ryhtyneet sekoittamaan film noirin sävyjä surrealismiin. Konsepti on periaatteessa kiinnostava, mutta se on kaikki, mitä Hallilla ja Kindtillä on tarjota. Sanottavaa heillä ei ole. Sarjakuvan kertontaa he eivät hallitse.

Varsiakin 120-sivuinen albumi onkin sekava, jopa vaikealukunen, ja teennäinen viitelvä takaumia ja henkilöihahmoja, jotka voisivat olla lainassa Richard Salarin nyrjähtäneestä ekspressionistisesta maailmasta. Selkeä viiva, ligne claire, on kyllä selkeää mutta clotonta ja jähmeää.